Q. D. B. V.

19. 2633

DISSERTATIONEM INAVGVRALEM DE FLVXIONE VENTRIS CHYLOSA,

EX AVCTORITATE

GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS

PRAESIDE

IO. GOTHOFREDO BERGERO,

D. ORD. MED. SENIORE, ET PROF. PRIM.

PATRONO AC PRAECEPTORE AETATEM COLENDO,

PRO LICENTIA

ADSPIRANDI AD SVMMOS IN ARTE SALVTARI HONORES

P. P.

HENRICVS AVGVSTVS IACOBI,

Dresd. Misn.

A. D. IANVAR. cIɔ Iɔc IC.

IN AVDITORIO MAIORI,

HORIS ANTE ET POST MERIDIEM STATIS.

VITEMBERGAE,

DE FLUXIONE VENTRIS CHYLOSA

DISSERTATIO INAUGURALIS.

I.

SI ulla humani corporis operatio inanem facultatum operam demonſtrat, id certe chylificationis negotium aperte docet, in qvo natura chymicorum inſtitutum ſeqvitur, & exploſis tot facultatibus ancillantibus, meris ingenii commentis, munus ſuum ad modum ſolutionis atqve extractionis ſolet explere. Etenim qvi in conficiendis liqvoribus illis, qvas eſſentias, tincturasve nominant, ſtudium & induſtriam collocant, rei primum ſolvendae ac extrahendae ſibi copiam faciunt, qvam deinde, adhibita ex praeſcripto artis praeparatione, vaſi committunt, affuſoqve idoneo liqvore, qvi a chymicis menſtruum dicitur, blando demum, ac miti calori, qvoad ſatis videtur, exponunt, dum ex-

tracta pars melior, & optata, traiectione per colum ſegregari a parte inutili, atqve ulteriori digeſtionis, vel circulationis motu magis elaborari, &, ut vocant, exaltari poſſit. Eodem natura inſtituto, dum cibum in ſuccum ſangvinemqve convertit, utitur, ac nullis in conſortium laboris adſcitis facultatibus aliis, mechanica tantum, eaqve ſimplici, et compendiaria, ratione munus ſuum tuetur. Hac mente multas fabrefecit officinas, viasqve, & inſtrumenta, qvibus alimenta in partes dividantur, ac minutatim concidantur, tum a particulis ineptis liberentur, ac ſeiungantur, introqve in corpus diducantur. Inter haec os primum tenet locum, in qvo cibi primam ſubeunt praeparationem, qva vinculis diſſimilium partium exui paulatim, ac nativam ſuam indolem, naturamqve amittere, incipiunt, cum dentibus conteruntur, ac ſalivae, e pluribus ductibus, in oris cavum hiantibus, emanantis vi colliqveſcunt, atqve a crebra lingvae labiorumqve commotione huc illuc iactati, ad ventriculum demittuntur. Cuius tenero amplexu apprehenſi, a commotione ultro citroqve facta, et repetitis ſepti transverſi ictibus, ventriculum ſuccutientibus, ac novi menſtrui, ex villis arteriarum gaſtricarum exſtillantis, acceſſu, adiuvante etiam blando adiacentium viſcerum calore, ulterius diviſa & ſoluta, in maſſam ſenſim liqvidiorem abeunt, ac pedetentim in anfractuoſum inteſtinorum tractum, facta ventriculi a fundo pylorum verſus conſtrictione, extruduntur. Qvo loco novis perfuſa humoribus maſſa ciborum, lympha nimirum, ex multiplicibus inteſtinorum glandulis, & pancreate adveniente, & bile, magna liqvandi vi praedita, penitus tota exſolvitur, iuſtumqve nacta liqvorem, ac ſenſim elacteſcens, florem ſuum lacteum chyli nomine in vaſa lactea amandat.

II. Iſta

II.

Iſta vero ſecretio chyli ſola percolatione mechanica peragitur, qvando in eo negotio poroſae ac perviae lactearum tunicae coli, et incerniculi, ipſae autem illae venae excipulorum officium faciunt, motuqve inteſtinorum dilatationis & compreſſionis alternatae, qvem periſtalticum appellare ſolemus, adactum eo ſuccum elaboratiorem recipiunt, detrimentorum ſordibus, qvae pororum anguſtiis arcentur, relictis, atqve ad ultima inteſtina, per alvumqve recedentibus, qva natura viam exitumqve patefecit. Vt nihil qvidem cauſae ſit, qvamobrem alium qvendam ſecretionis modum hic in ſubſidium vocemus, & vel cum *Fr. de le Boe Sylvio Diſſ. med. II.* a concurrentibus ſuccis ex pancreate & hepate per qvendam efferveſcentiae, vel fermentationis motum, feces a chylo praecipitari, vel cum aliis, chylum media bile, tanqvam vinculo, & glutine, cum ſero, aqvave, copulari, vel albedinem pariter ac aptitudinem induendi purpuram ſangvinis, a permixto in inteſtinis eiusdem bilioſi humoris ſulphure recipere, opinemur. Id qvod nuper admodum alios inter *Raym. Vieuſſens* feciſſe legimus *Ep. de Sangv. hum.* Hæc enim omnia unum hoc, ut alia omittam, facile refellit, qvod ex egreſſa per pylorum alimentorum materia etiam ante, qvam cum bile miſceatur, chyli qvaedam portio lacteas duodeni venulas ingrediatur: qvas qvippe turgidas chylo magno numero ex illo primo inteſtino ſuper pancreas ad magnam meſenterii glandulam contendere, ſaepius in canibus vidimus. Nec aliter teſtatur CL. *Verheyen*, qvum ſe eodem in inteſtino non ſemel obſervaſſe, ſcribit, huiusmodi venarum aliqvot centenos ramuſculos, qvorum trunculi transverſim per pancreas ad eandem praedictam meſenterii glandulam excurrebant *Anat. Tr. II. c. XII.*

qvamvis aliter *VVhartonus* ſenſerit, qvi ab inteſtinis, venis lacteis gaudentibus, duodenum immerito exemit, *Adenogr. c. IIX.* Qvod autem ſucci chyloſi in tranſitu lactea primi inteſtinorum anfractus vaſcula effugit, ſecundi qvidem tangit, & qvod hunc praeteriit, illud omnino emittitur per tertium, qvartumve, vel alium eorum anfractuum, qvi freqventes admodum, numeroſiqve, ſubſeqvuntur. Nam ei praecipue fini qvandam exſolvendi vim non ori tantum, & ventriculo, ſed toti etiam inteſtinorum canali Deus indidit, ut a confluentibus tot ſuccis ſeroſis, ac bile, ſale foeta ſalſo, volatili, & oleoſo, praeparatus ore ventriculoqve cibus ita ulterius in inteſtinis dividatur, & diluatur, qvo & promoveri commode per volumina illorum, & oleoſae eius particulae evolvi melius, ac imbibi copioſius a lympha, didiqve in vaſa lactea poſſint, ut nullus tandem effugiat, aut lateat, aut excidat chylus, magis utpote magisqve evolutus, & elaboratus, ſed omnis omnino diſtribuatur.

III.

Nam perpurgatus eo modo a fecibus chylus, & undicunqve ex omni inteſtinorum genere in lacteas compulſus venas, gradum inibi haud ſiſtit, ſed a ſubſeqventis protruſione, impreſſo ipſi ab inteſtinis motu, per infinitos fere ſurculos, meſenterium perreptantes, in huius glandulas ingreditur, lymphaeqve acceſſione dilutus, novis inde radicibus, ſibi paſſim occurrentibus, ac coeuntibus, maiores in ramos, ceu rivulos, atqve ex his in fluvios qvaſi varios, propellitur, & iuvantibus ſemilunaribus valvulis, motuqve reciproco abdominis, ac eius viſcerum, ad confluentem ſuum, ſive receptaculum *Pecqveti*, lacteis & lymphaticis inferioribus commune, omnis corrivatur. Qvo loco non praetermittendum eſt munus, qvod cum conglobatis aliis commune habent meſenterii glandulae,

dulae, qvippe qvae vaſis lymphaticis, hic loci lacteis appellatis, primi & ſecundi generis interiectae ſunt, non ut receptum ex nervis ſpiritum, qvem vocant, animalem cum chylo maioris perfectionis cauſa miſceant, qvae qvorundam eſt opinio, ſed ut vaſa lymphatica & lactea ſuffulciant, & corculorum inſtar minimorum motu ſuo ſyſtaltico pertranseuntem chylum lymphamqve conqvaſſent, ex unoqve vaſe in alterum transmittant, atqve ad receptaculum commune propellant. In qvo deinde affuſa ex ventre & cruribus, lympha perfuſus denuo chylus, compreſſionibus diaphragmatis colliditur, & aortae, atqve arteriarum intercoſtalium iterata qvavis diaſtole elatus, ductus thoracici valvulis, veluti gradibus, adſcendit, & ſuperato demum oſtiolo ſemicirculari, qvo nomine ultimam praedicti ductus valvulam appellavit inventor eius *Euſtachius L. de vena ſ. pari*, in venam ſubclaviam ſiniſtram delabitur, ſangvinisqve fluento confuſus, dextrorſum cor verſus per cavam abripitur, ut motu ſangvinis, cum inteſtino, tum progrediente, tanqvam ulteriore digeſtione, & qvodam circulationis modo, eiectis per poros cutis & renum impuritatum reliqviis, veſtem ſuam albam exuat, atqve in purpuream vitalem tincturam, lymphamqve cryſtallinam commutetur.

IV.

Atqve haec qvidem regia eſt via, qva ſarta, tectaqve, chylus non modo a fecibus purgatur, ſed etiam ad ſangvinem ducitur, & per cuncta diffuſus membra, irrigat univerſum corpus, ac vegetat: labefacta autem ea, idem langvere incipit, ſubtractoqve nutrimento, extenuatur & contabeſcit, omnibusqve exhauſtum ſuccis, ſpe recuperandae valetudinis amiſſa, corruit tandem & occumbit. Id qvod haud raro evenire videas illa ventris fluxione, qva ob permixtum fecibus ſuccum

chy-

chyloſum & alibilem, liqvida, diluta, & colore ſubalbida, vel cinerea, aut lutoſa, ac ſaepe pultis, vel cremoris ſpecie, egeruntur. Hanc Graecos fluxionem, de qva in praeſenti agere cum Deo conſtituimus, κοιλιακὴν appellaſſe, qvum, culpa in ventriculum coniecta, reum illum peregerunt, ac turbata facultate concoctrice, chylum adhuc crudum, corruptumve, una cum fecibus deponi, docuerunt, ex illorum monumentis cum *Fernelio Pathol. L. VI. c. X.* haud difficulter colligas licet. Neqve obeſſe huic ſententiae poteſt, id qvod a *Mercuriali de Aff. inf. ventr. L.* III. *c. X.* annotatum legimus, non omnes auctores, qvi de eo morbi genere, qvod κοιλιακὸν nominant, aliqvid literis conſignatum reliqverunt, una inter ſe voluntate conſentire; qvippe cum illa opinionum diſſenſio praecipue ex verae ignoratione cauſae exoriri videatur. Ac Graeci qvidem omnes, qvi de morbo hoc ſcripſerunt, eum inter fluxiones ventris retulerunt. Inter illos vero *Galenus* nullum fere diſcrimen inter leienteriam atqve coeliacam agnoviſſe viſus eſt *VI. de loc. affect. I.* Qvod etiam *Paulus Aegineta* voluit, qvum duplicem laevitatis inteſtinorum differentiam conſtituit, atqve cum altera, ex facultatis cibum retinentis in ventre debilitate oriunda, coniungendam eſſe putat coeliacam affectionem. *Nam in hac,* inqvit, *debili exiſtente ventre ad coqvendos & diſtribuendos cibos, laevia, & cruda, ac liqvida egeruntur, alvo in omnibus fluxione laborante, de re med.* III. XL. Sed *Archigenes,* medicus antiqviſſimus, apud *Aetium Tetrab.* III. S. I. *c. 32. Coeliacam,* ait, *affectionem proprie non appellari, ſi cibi crudi & incocti inferne prodeunt, neqve ſi corrupti, ac in peregrinum habitum mutati: verum tunc ſolum, qvum laevia, & humecta excrementa profluunt, ventre prae imbecillitate ea digerere neqveunte.* Hos ſecuti deinceps medicorum complures,

leien-

leienteriam atqve coeliacam gradu ſolummodo, ſive, ut *Sennertus* iudicat *Pr. L. III. P. II. S. II. c. V.* ratione ſaltem maioris & minoris differre, alteraqve cibos crudos, nec permutatos, ac protinus, ut ſumti ſunt, inferne prodire, altera mutatos qvidem illos, ſed imperfecte, ac prave, & corrupte utplurimum, nec tam cito reddi, tradiderunt. Qvos proinde omnes, imitatus *Fernelium*, *Ballonius* reprehendit, qvando utramqve affectionem habita cum cauſarum, tum ſedis, vel partis affectae, ratione diſtingvit, atqve in altera digeſtionem & macerationem, ſolutionemqve in ventriculo, in altera vero ſecretionem chyli a fecibus in inteſtinis, atqve ἀνάδοσιν, ſive diſtributionem eius, & tranſitum ad ſangvinem impediri, ſcribit, *Epidem. L. II. p. 218.* At inter Latinos *Celſo* morbus, qvi κοιλιακὸς a Graecis nominatur, in ipſius ventriculi porta conſiſtere dicitur. *Sub hoc*, inqvit, *venter indureſcit, dolorqve eius eſt: alvus nihil reddit, ac ne ſpiritum qvidem transmittit: extremae partes frigeſcunt: difficulter ſpiritus redditur. L. IV. c. XII. de Med.* Hunc affectum *Ant. Benivenius* in Paulo, patre ſuo, ſolo lacte condito, in ventrem iniecto, ac multis ſubinde ſtrigmentis depoſitis, curatum obſervavit, *de abdit. morb. & ſanit. cauſ. c. CVI.* Eundemqve cum illo forte morbo, qvem κολικὸν Graeci vocant, a *Celſo* confundi, *Remb. Dodonæus* coniectat, *in Annotat. p. m. 282.* Verum putarim, illum *Celſi* locum de initio morbi, priusqvam fluxio ingruat, intelligi, & cum prioribus conciliari facile poſſe.

V.

Neqve enim hanc fluxionem repente hominem adoriri, ſed fere ante, qvam ea corripiatur, de abdomine ſenſim indureſcente, & dolore, ventrem divexante, conqveri aliqvandiu audias. Atqve is mitior plerumqve praecedit, & modo ilia,

modo umbilicum, ac hypochondria, elata ſuſpenſaqve, infeſtare videtur. Saepe qvoqve parum, aut vix percipitur, ſed gravitas tantum qvaedam ſentitur circa umbilicum, ac hypochondria; interdum vero gravior eſt, ſenſumqve anxietatis per corpus dimittit, & ſomni defectionem infert. Accedunt & mugitus, & borborygmi, ſive flatuoſi impetus & motiones in inteſtinis, intusqve venter ita nonnunqvam ſibilat & admurmurat, ut in falſam & inanem imaginationem ſerpentum, bufonum, aliorumve animalium ſordidorum, inibi latentium, atqve oberrantium, cum aegrotans ipſe, tum adſtantes pertrahantur, & ſaepe faſcinationes & incantationes incuſent. Qvemadmodum de puella qvadam paupercula, ſimili modo laborante, narrat *Isbrandus de Diemerbroeck Anat. L. I. c. IX.* Inter haec deſes aeger fit, & vigil, ac inqvietus, ventreqve veluti contuſo, & confracto, dolet, & oppreſſionem virium, maxime illarum, qvae motum inſtaurant, accuſat. Appetitus tamen non omnibus deiectus eſt, ſed nunc mediocriter conſtat, interdum etiam viget, nec raro augeſcit & excedit, atqve in βȣλιμον, & famem caninam vertitur, ſicut ab *Aetio L.* IX. *c. 37. Foreſto*, *L.* XXII. *obſ. 26. Bontio de med. Ind. c. XI.* atqve *in Miſcell. A. N. C. Dec. I. Ann. II. obſ. 52.* annotatum legimus. At qvamvis alimenta appetat aeger, & comedat, ac conficiat, nullum tamen ex iis fructum capit, ſed florem coloris, qvi olim micabat, paulatim amittit, & male coloratus, ac pallidus, & valde debilis evadit, ſenſimqve corpore extenuari incipit, nec niſi difficulter aliqvid alvo reddit, aut eadem qvoqve pertinaciter clauſa, & adſtricta, anxie laborat. Qvae qvidem indicia eiusmodi ſunt, ut in ſuſpicionem mali vocari debeant. Atqve haec cum etiam a *Celſo* enarrentur in praedicto coeliaco ventriculi, qvem appellat, morbo, eum qvidem huc referre vix dubitaverim.

Sub

Sub hoc, inqvit, *venter indureſcit, dolorqve eius eſt; alvus nihil reddit, ac ne ſpiritum qvidem transmittit, extremae partes frigeſcunt, difficulter ſpiritus redditur.* Sic enim, ineunte malo, multos affligi intelligas, qvando & alvus ſegnior officium ſuum facit, & pro diverſa aegrotantis natura & conſtitutione arctiſſime ſaepius clauſa, penitus ceſſat. Qvo fieri qvidem ſolet, ut & tumor, cum dolore coniunctus, abdomen magis invadat, & diſtendat, & pulſus celer, ac freqvens, ſenſim paulatimqve excitetur, tanqvam febricula qvaedam lenta affligeret, ſubinde etiam horror, vel frigus perſentiatur, difficulterqve ducatur ſpiritus, qvousqve tandem aggravante nimis collectorum pondere admonita natura, perruptis obſtructionum clauſtris, ſuapte vi, aut remediis adiuta, & laceſſita, contentorum eiectionem moliatur. Qvod inter alios perbene *Fernelium* animadvertiſſe legimus, qvando l. c. *qvumqve illuvies*, ait, *inteſtinorum ſua copia gravis eſſe coeperit, vel ſponte infra, interdumqve ſupra, prorumpit, vel a natura laceſſita propellitur: nonnunqvam leniſſimo clyſteris medicamentive irritamento exit.* Et deinde, *ante eruptionem*, pergit, *abdomen diſtenditur, venterqve prominet: hisqve ſuccedens ſpontanea perturbatio, coeliaca eſt affectio.*

VI.

Ita vero complures hanc fluxionem adoriri & invadere videas, eamqve modo minori, aliqvando maiori, tantoqve interdum impetu moveri, ut uno die incredibilis copia reddatur, & multis ſubinde deiectionibus etiam leviuſculae animi defectiones obrepant. Qvae vero profluunt, ea humida ſunt, & laevia, & aeqvalia, ſuiqve ſimilia, interdum fluidiora, interdum viſcida magis, & colore modo ſubalbida, vel cinerea, modo varia, ac veluti lutoſa; qvin & corrupta ſaepe, & prava,

ac ſordida ſunt, & peſſime olent, qvae egeruntur. Purum autem ſuccum alibilem, & forma chyli, ut cum *Platero Pr. T. III. L. II. c. XI.* qvibusdam eſt perſvaſum, eiici, haud temere crediderim, propterea, qvod portio chyloſa a partibus feculentis nondum eſt ſecreta, ſed iisdem immixta, albo chyli colore apparere neqvit, imo ſordibus confuſa aliqvandiu permanens, a ſuo miti ingenio plerumqve degenerat, & vel ſubalbida, vel griſea, ſive cinerea excrementa reddit, vel in lutoſam, ſordidam, foetentemqve abit colluviem, ut ſcite *VVepferus* advertit *in Ep. ad Puerarium in Burneti Theſ. med. Pr. T. I. L. III. S. XLVII. ſubſ. II.* Adhaec eadem fluxio nonnunqvam per intervalla, nunc longiora, nunc breviora, certaqve, vel incerta, ut *Aetius* & *Foreſtus* l. c. referunt; aliqvando vero freqventius, continuoqve affligere ſolet. Saepe etiam diu durat, interdum vero brevi finitur. *Nam*, ut ſcribit *Fernelius*, *vacuato humore omni ſupervacuo, profluvium hoc etiam ſponte conqvieſcit; interdum eodem, qvo coeperat, die, interdum poſtero, aut tertio.* Saepe autem non ſtatim deſinit, ſed diutius durat, ac perſeverat, dum corpus ob inopiam humidi nutricii emaciatum, omnibusqve exhauſtum viribus, extrema tandem tabe conficiatur. Qvemadmodum plurium obſervationes medicorum animadverterunt, atqve ipſe demum infelix eventus abunde comprobavit.

VII.

Qvae qvidem omnia ad indolem mali perdiſcendam adiuvant permultum. De qvo tamen anteqvam qvidqvam ſtatuamus, breviter, oportet, complectamur ea, qvae circa productionem eius occurrere ſolent, & ſenſibus atqve experientia cognoſcuntur. Principio inter omnes conſtare arbitror, nulli qvidem aetati parcere hoc genus morbi, magis autem infantes

fantes & pueros, multum comedentes, maleqve nutritos, ac durum tumidumqve gerentes ventrem, infeſtos habere. Hos enim ſaepius ita laborare videas, qvanqvam & aetate profectos, iuvenes pariter ac ſenes, eodem affici modo haud raro intelligamus. Atqve hos qvidem omnes utplurimum ex victu, naturae inimico, eum in morbum incidere, exempla, medicorum monimentis tradita, confirmant. Qvo in numero habenda ſunt alimenta, facilem ſubeuntia corruptionem, ut fructus ſunt horarii & fugaces, lacticinia, cereviſiae feculentae, ſive infida fermentatione, ſive frumenti craſſitie turbidae, itemqve aqvae putridae, ac ſtagnando a naturali indole deſciſcentes. Eodem pertinent cibi crudi, duri, ſicciores, acerbi & adſtringentes, qvi nec vinci facile, neqve diſtribui, aut excludi poſſunt. Qvin & ex immoderata cibi, etiamſi boni ſucci ſit, copia, primas infarciente vias, & compactas, minimeqve pervias, reddente, hoc naſci malum, compertum eſt. Has enim praecipue ob cauſas pueris voracibus, gulonibus, pauperibus, ſordidis, & militi gregario, familiaris eſſe haec fluxio ſolet. Teſtem inter multos cito *Diemerbroeckium*, longo faciendae medicinae uſu confirmatum. *Erat*, inqvit *l. c. miles Scotus, qvi in India occidentali, atqve inprimis in longo maritimo itinere huc redux, diu pravis cibis uſus fuerat, atqve hinc tandem morbo langvens, a coeliaco fluxu cum ventris torminibus, appetitu tamen ciborum mediocriter conſtante, laborans, ad noſocomium noſtrum delatus eſt, in qvo cum per tres qvatuorve menſes commoratus fuiſſet, ac in coeliaco fluxu curando omnia fruſtra tentata eſſent, tandem totus emaciatus obiit.* Qvosdam potu frigido, vino nempe gelido, aqvave, nive refrigerata, aut conglaciata, idem contraxiſſe malum, teſtantur *Pompeius Saccus, Med. Theor. Pr. Conſult. L. & Raym. Io. Fortis, Cent. II. Conſult. & Reſp. med. XCI.*

 IIX.

IIX

Huius autem generis errores eam fluxionem hoc conſeqvi facilius obſerves, qvo magis otia ignavum corpus corrumpunt, & languidum idem infirmumqve reddunt; aut qvo vehementius immodicae & intempeſtivae exercitationes illud exagitando, neceſſariam ciborum ſolutionem, ſecretionemqve, impediunt & conturbant. Nec vero parum ad hanc rem aerem conferre liqvet, praeſertim ſi frigore, vel humiditate, noceat, ac vehementius corpora adſtringat & comprimat, introqve humores, exſpiratione difflandos, reiiciat, totumqve adeo corpus gravius afficiat & offendat. Atqve ut retentio fecum, & tarda impeditaqve alvi exoneratio, plurimorum malorum, ſic eius qvoqve fluxionis, fons & origo haud raro exiſtit. Solet tamen haec eadem fluxiones qvoqve alvi, ac praeſertim dyſenteriam graviorem, conſeqvi: qvae qvidem omnia allatis in medium exemplis declarari poſſent, ſi vel rei ipſius flagitaret neceſſitas, vel arctum temporis paginarumqve ſpatium permittere videretur.

IX.

Nec vero adhibendi tantum ſunt ſenſus ad ea, qvae in corporibus integris dantur percipienda, ſed etiam in mortuorum cadavera inciſa, eorumqve viſcera, diligenter inqvirendum. In qvam qvidem rem laudatus antea *Diemerbroeckius* exempla aliqvot fluxu coeliaco extinctorum affert, in qvibus omnibus innumerabiles meſenterii glandulae, (qvarum alioqvi maxima pars in ſanis ob ſuam parvitatem vix poteſt conſpici) colore praeditae albo, vel variegato, & marmoris inſtar ex albo nigricante, ac mirum in modum turgidae, duraeqve viſae fuere, ita ut multae qvidem magnitudinem fabae, ſed plurimae avellanae,

lanae, nec paucae nucis moſchatae, aeqvarent. In iis autem diſſectis vel candida qvaedam crema, in caſeoſam indurata ſubſtantiam, vel chylus ipſe lacteus albisſimus, in caſei formam ac duritiem concretus, repertus fuit. De iisdem glandulis commemorat *Riverius Pr. L. X. c. IV.* illas in pueris alvi fluxu coeliaco & chyloſo mortuis, ſtrumoſas obſervatas fuiſſe. Easdem qvoqve ſcirrhoſas plane reperit *G. Theoph. Bierlingius in Miſc. A. N. C. l. c. Iac. Bontius* autem, qvi malum hoc cum leienteria confundit, ac Indicis regionibus familiare eſſe tradit, ſaepe inſignes abſceſſus in meſenterio, imo illud aliqvando totum abſumtum deprehendit, cohaerentibus tamen inteſtinis, aut potius inter ſe confuſis nullo ordine, tenuibus pelliculis, ſive membranulis adnatis *l. c.* Ac demum *Sylvius*, ſe abraſam hinc inde cruſtam inteſtinorum villoſam, illiqve ſubiectam inteſtini tenuis partem cicatrice, a magna graviqve dyſenteria relicta, obductam, non ſemel inveniſſe teſtatur. *Pr. L. I. c. XVI.*

X.

Enarratis igitur iis, qvae circa coeliacam accidere, hiſtoriae & obſervationes medicae docent, nunc qvidem facile patet, decipi nimium nominis etymo, qvi huius mali fomitem in imbecilla ventriculi concoctione collocandam eſſe, etiam nunc opinentur. Neqve enim in ea affectione digeſtionem, & macerationem, ſolutionemqve ciborum in ſtomacho, ſed potius ſecretionem ſucci chyloſi in inteſtinis, tranſitumqve per vias lacteas ad ſangvinem laedi ac impediri, vel illud argumento eſſe poteſt, qvod non ſolum in plerisqve, ita laborantibus, appetitus vigeat, ſed etiam accepta alimenta ſatis qvidem diu retineantur in ventriculo, et digeſta qvidem, ac diſſoluta, non vero ſecreta, atqve adeo laevia, & aeqvalia, ſuiqve ſimilia,

&

& vel ſubalbida, vel cinerea, in pultisqve, vel cremoris ſpeciem converſa, aut diluta magis & perliqvida, ſecedant; id qvod certe haud fieret, ſi ventriculus adeo deficeret.

XI.

Neqve vero opus eſt, ut ad obſtructionem hepatis, & lienis, ac venarum meſaraicarum, vel ad trahentis cuiusdam facultatis imbecillitatem, cum *Fernelio* confugiamus, qvando illud qvidem iam inter omnes conſtat, cauſam mali omnem in inteſtinorum, & hinc orientium vaſorum lacteorum, ac praeſertim in glandularum meſenterii, obſtructione qvaerendam eſſe, indeqve ob prohibitam chyli ſecretionem, progreſſionemqve & tranſitum ad ſangvinem, vim accidentium omnium, ipſamqve demum mortem, proficiſci. Atqve ut de abdomine, paulatim indureſcente, commemorare inſtituam, excitatur in illo tumor, cum duritie coniunctus, qvando chylus, ſeiunctus a fecibus, atqve a vaſis lacteis receptus, & particulis ſcatens craſſioribus, per omnes meſenterii glandulas iter initum recte facere non poteſt, ſed, aditu ad ſecundi generis vaſa, ipſumqve receptaculum, intercluſo, parte ſui craſſiore, reſtagnat, easqve butyraceis veluti ac caſeoſis particulis implicat, & infarcit, ac demum, accedente novo ſucco, in tumorem attollit, qvi paulatim adauctus, vel induratur, ac ſaepe acceſſione conſtringentium particularum, in ſcirrhum abit, vel excitata in contentis fermentatione & acrimonia, glandulas illas exedendo, excavandoqve, varii generis abſceſſus parit, & utroqve modo ſucceſſurum chylum aditu prohibet. Qvo qvidem fiat neceſſe eſt, ut fons vitalis liqvidi, qvod per arterias & venas, nervosqve movetur, ſenſim exareſcat, atqve adeo robur & vires corporis accidantur, ac motus muſculorum, ipſiusqve ventriculi & inteſtinorum periſtalticus, elangveſcat, eoqve alvus pigreſcat,

nec

nec tantum mucus, ex glandulis inteſtinorum collectus, adaugeatur, ac veluti in cruſtam, intus inteſtina obducentem, abeat, ſed etiam feces, ab hauſtis cibis congeſtae, una cum ſucco chyloſo atqve alibili, in tubo illorum accumulentur, & aggerantur, infarciendoqve ac diſtendendo tunicas inteſtinorum, cum tumorem, tum duritiem ventris, ac dolorem augeant. Qvum vero ex collectis, & confluentibus humoribus tam variis, inprimisqve ex pituitoſis, a bile, ſuccisve aliis, diſſolutis, aer craſſior & impurus elevetur; flatus hinc exoriuntur, magna varietate & impetu ludentes, & ſonos etiam affectantes incluſi in corpore, unde & inqvieti, & iactabundi redduntur aegroti, atqve imaginatione contentorum intus, atqve obambulantium, animalium imprudentes anguntur. Pro vario autem ventriculi vigore, & haerentium in eodem ſuccorum acie, magis vel minus aeger appetit, & licet appetat alimenta, & digerat, nullum tamen inde fructum capit, ſed vividi gratiam coloris amittit, valdeqve debilis evadit, propterea, qvod qvicqvid ſuccorum per coecam corporis exhalationem continuo emittitur, non tantum non inſtauratur, ſed tota etiam humorum, a qvibus vigor muſculorum, visqve omnis elaſtica pendet, moles, ex primis viis ſenſim in arterias delata colluvie foeda inqvinatur & corrumpitur, unde malus corporis habitus, febrisqve lenta, & alia eius farinae incommoda ſuccreſcunt.

XII.

Atqve ita qvidem aliqvandiu homo affligitur, dum irritata redundantis colluviei pondere & ſtimulo inteſtina, validiore atqve accelerata ſuarum fibrarum contractione, protrudant, eiiciantqve, qvod gravius fuerit & noxium, qvantitate, impetuqve, maiore, vel minore, pro collectarum fecum copia, & ſtimulo, ac impellentium inteſtinorum vigore. Qvae vero egeruntur, ea ſubalbida ſunt, vel cinerea, qvia ſuccus chyloſus, a lacteis excluſus, una cum excrementis, qvibus eſt permixtus, excernitur. Subinde etiam lutoſa, & prava, peſſimeqve olentia, redduntur, qvia utile pariter cum inutili, & variarum impuritatum, ex re-

tentis aliqvandiu, corruptisqve fecibus, & derivatorum ex pancreate, ac hepate, glandulisqve inteſtinorum colluvie humorum, collecta ſarcina praecipiti plerumqve impetu exturbatur; in qvo qvidem ſtatu difficile eſt, aegrum non deficere, qvamvis veram ſingularemqve eius rei cauſam haud proclive ſit divinare. Videtur autem veriſimile, id ideo accidere, qvod iſta humorum & fecum moles, collecta in inteſtinis, preſſu ſuo viſcera, ac partes adiacentes, urgeat, arctiusqve conſtipet; poſt repentinam vero eorum eductionem, cum in priſtinum tumorem illa rurſus attolluntur, ut locum vacuum liberius impleant, perit hoc pacto vis ſuccorum vaſis contentorum elaſtica, in qva omnis eorum efficacia comprehenditur. Extenſis enim in locum ampliorem viſceribus, ipſi una coextenduntur, eoqve vim activam protinus amittunt, langvidiqve inde aegrotantes, viribus iam tum exhauſti, & inertes evadunt. Ita vero diutius protracta fluxio exitioſa eſſe ſolet, qvia ſuccus omnis alimentalis, intercluſo commeatu neceſſario, una cum fecibus per alvum profunditur, eiusqve defectu & penuria corpus usqve adeo diſſolvitur, ut tandem ſumma oriatur macies, &, fatiſcente cordis humorumqve vitalium motu, corpus concidat, animaqve vel invita excedere cogatur.

XIII

His ita conſtitutis, nunc facile cuivis patet, qvo pacto ab alimentis craſſae, duraeqve & facile corruptibilis materiae, imo & ex multo cibo, potioneqve feculenta, & gelida, haec inducatur fluxio, & qvamobrem pueris voracibus, guloſis & pauperibus eadem ſit familiaris. His enim cauſis omnibus non lentor tantum inteſtinorum augetur, ſed etiam chylus crudus, ſpiſſior, viſcoſior & feculentus gignitur, qvi glandulas meſenterii difficulter pervadit, atqve ibi haerens, aggeſtisqve aliis, ſuper alias, particulis in tumorem elatus, & factus glutinoſior, obſtructiones, qvibus iter chyli impeditur, parit. Qvo loco notatu dignum eſt, qvod in cadavere iuvenculae macie confecto, & exſucco, omniqve orbo pingvedine, obſervavit *Gvilielmus Covvper*, Britannus, duas inprimis glandulas meſenterii, inſigniter tumefactas, receptaculum lumbare comprimendo, omni chylum aditu tranſituqve ad ſangvinem prohibuiſſe, *Tab. XXXIV. Oper. ampliſſ. Anat.* qvod inſcribitur: *The Anatomy of humane Bodie*, qvo *Bidloi* figuras, novem

tabu-

tabulis, multisqve obſervationibus, auctas exhibet pariter, erroresqve eius perſtringit & corrigit.

XIV.

Nec vero alia eſt ratio, qvamobrem aer qvoqve frigidior, & improvide admiſſus, atqve exercitatio vehementior corporis, praeſertim a paſtu, plurimum ad inducendum idem malum afferat momenti. Nam ſolutio ac motio interiorum particularum, qvae fit in ventriculo, turbatur minuiturqve agitatione corporis vehementiore, & motu horizontali, qvo ab uno latere ad aliud feruntur ingeſta, atqve a repetitis fortioribus diaphragmatis ictibus citius ex ſtomacho exprimuntur, unde ſuccorum crudiorum proventus venit. Neqve vero difficile eſt dictu, qva ratione eadem paſſio fluxiones qvoqve ventris alias, ac praeſertim dyſenteriam graviorem, conſeqvatur. Namqve hac non cruſta tantum villoſa inteſtinorum, ſed etiam glandulae horum, & fontes illius lymphae, qva macerata in ſtomacho ciborum maſſa penitius exſolvitur ac conficitur, abraduntur & occluduntur, ut non minus evolutio, qvam ſecretio, tranſitusqve chyli in lacteas pervertatur. Immo vero nunc illud qvoqve liqvet, qvamobrem eodem infeſtentur malo, qvi rariore corporis commotione agitati, literis impenſius dant operam, vel curis atqve ſolicitudinibus intenti, vitam degunt, & tarda impeditaqve alvo laborant. In his enim relictum a cibis, & cruditatibus, vel ex glandulis inteſtinorum collectum, lentorem in pituitam qvandam viſcidam, ac duram interdum concreſcere, eaqve maximam inteſtinorum partem obduci, ac veluti incruſtari obſerves, unde neceſſarius chyli commeatus ad ſangvinem prohibetur, & varia graviaqve ſaepe ſymptomata exoriuntur. Id qvod inter alios clariſſimo Viro, *Iuſto Lipſio*, contigiſſe, accepimus *in vita Io. Heurnii:* Is enim diu taedioſiſſimo cum malo conflictatus, totoqve corpore flaccidus & emaciatus, ac febriles inſultus varios expertus, ſumto aliqvando pharmaco, materiae commotae onus excernens, percepit ingentem ſe copiam alvo effundere, eamqve continuam & cohaerentem. Qva re conſternatus, illico *Heurnium* advocat; de vita ſua actum exclamans: omnia enim inteſtina ſe effudiſſe. Inſpicit alvi proluviem medicus, & laeto vultu ad *Lipſium* converſus: reſpice, inqvit, tropaea de tuo morbo:

hic focus & ſentina totius mali iacet. Erat nempe lenta & viſcida pituita, paulatim in tota inteſtinali fiſtula coacervata, a ſedentaria & in ſtudiis contabeſcente vita, eius figuram referens: qvae putreſcens, partibusqve vicinis noxam communicans, ſentinam in totum corpus propagarat. Sic fomite mali expurgato, recreatus eſt vir eruditiſſimus, ſanitatemqve priſtinam brevi recuperavit.

XV.

Vti vero defectus inertiaque bilis cruditatis eiusmodi, & muci lenti, ac viſcidi, indeqve oriundorum variorum contumacium affectuum: ſic fluxionis qvoqve chyloſae, origo exiſtere poteſt. Qvanqvam nulla mihi ratio apparet, qvamobrem propterea cum *Sylvio Pr. L. I. C. XIII.* praeter eam, qvam expoſuimus, aliam adhuc affectionis coeliacae ſpeciem, fluxionem dictam ictericiam, conſtituamus. Nam tametſi morbo aurigino ſo laborantibus eo caſu, ubi craſſior viſcidiorqve bilioſa materia aegre per contextum vaſculoſum hepatis tranſit, ac invaleſcente demum ob viſciditatem ſangvinis obſtructione, in ductus biliarios non ſecedit, alvumqve minus perluit, haec etiam minus colorata, ſed alba plerumqve decedat: tamen ea fluxionis nomen haud meretur, qvia haec tarda utplurimum eſt alvi deiectio, & paucum etiam, id qvod deſcendit, ſtercus, idemqve ſubviſcoſum, ac qvaſi terreum, qvemadmodum iudicavit *Maſſarias*, vel qvalia fere ſunt excrementa canum, ſicuti *Capivaccius* exiſtimavit. Saepius etiam alvus adſtrictior eſt, & comprimitur plane.

XVI.

Verum ſatis haec omnia pro inſtituti ratione explicata eſſe arbitramur. Qvare ut propoſiti operis modum ſervemus, ad Signa nunc progrediamur: qvibus tamen, qvantum ad Diagnoſin attinet, diu non inhaerebo, cum ſatis in antecedentibus, & hiſtoria morbi, ea ſint propoſita, qvae ad fluxionem hanc cognoſcendam, atqve ab aliis, ipſaqve leienteria, qva cum confundi ſaepius ſolet, diſtingvendam pertinere videantur. Namqve in leienteria ipſa alimenta, prout deglutita ſunt, celeriter deiiciuntur, tantaqve manifeſta cruditate, ut excreta alimenti aſſumti veſtigia gerant. At in coeliaca alimenta tam cito non deſcendunt, eaqve digeſta qvidem, ac diſſoluta, non vero ſecreta, propterea qve laevia, liqvida, & diluta, coloreqve vel ſubalbida, vel

cinerea, aut lutoſa, ac ſaepe pultis, vel cremoris ſpecie, egeruntur. Sed his omiſſis, ad Prognoſin contendamus.

XVII.

Hic ſedulo operam dare nos oportet, ne propero nimis, & praepoſtero iudicio qvicqvam concludamus, in falſasqve ruamus praedictiones. Nam qvamvis hic affectus, ut *Plateri* verbis utar, non adeo periculoſus ſit, niſi gravioribus affectibus copuletur, aut illi etiam alia diarrhoea accedat; atqve, ut *Fernelius* affirmat, exhauſto humore omni ſupervacuo, profluvium hoc nonnunqvam ſponte conqvieſcat, interdum eodem, qvo coeperat, die, interdum poſtero, aut tertio: tamen contemnendus non eſt, cumprimis vero inveteratus, & cum conſumtione corporis coniunctus, propterea qvod plerumqve cachexia, extremaqve macies conſeqvantur. Praeſertim ſi morbus autumno invadens, ad hyemem extenditur: nam a frigore coeca corporis ſpiracula conſtipantur, reiectisqve, qvi exſpirare debebant, humoribus, ſordes accumulantur, ac obſtructionum clauſtra magis firmantur; unde in malum corporis habitum utplurimum degenerat, lentaqve tandem tabe hominem interimit, atqve e medio tollit. Ille autem fluxus coeliacus, qvi dyſenteriam graviorem, inteſtina gracilia hinc inde erodentem, ſeqvitur, plerumqve mortem affert, praeſertim ſi tunica, vel cruſta villoſa, innumerabilium congeries vaſculorum, eſt exeſa, & cicatricibus, callum aemulantibus, firmantur inteſtina: hoc enim modo percolatio chyli penitus pervertitur, ſuccusqve omnis utilis, clauſa qvippe, & cicatricibus obducta, lactea vaſcula praeterfluere cogitur, atqve una cum fecibus in craſſa dilabens inteſtina, ex alvo deniqve egeritur.

XIIX.

Omne autem Curationis, recte conſtituendae, momentum in eo poſitum eſt, ut evolutio chyli, ſecretioqve a fecibus, & diſtributio per vias lacteas emendetur, patefactisqve vaſorum lacteorum, & glandularum meſaraicarum fiſtulis, chyli in maſſam ſangvineam derivatio redintegretur. Cui negotio conficiendo remedia ſerviunt aperientia, cuiusmodi ſunt amara, aromatica, gummoſa & reſinoſa incidentia, ſalina acria, ſalſa, fixa & vol. eaqve ſimpl. & oleoſa, itemqve acido-dulcia, ac deniqve ex chalybe, antimonio atqve cinnabari confecta remedia; ex qvi-

bus, pro cauſarum et ſymptomatum varietate, vaxie mixtis, varia,& convenientia cuiusvis naturae, ſeligi debent. Plurimum valent infuſa et decocta amara, aromat. atqve aperientia, ex rad. chinae, galang. helen. cichor. foenicul. tamariſc. herb. abſinth. menth. agrimon. chamaedr. cuſcut. fumar. chaerefol. cent. min. card. bened. trifol. paluſtr. cort. aurant. bacc. iunip. ſem. foenicul. cicer. r. in aqva, vel vino maceratis, aut decoctis: in qvibus ſumi etiam, aut ſeorſim exhiberi poſſunt eſſentia abſinthii compoſita, guttulis aliqvot liqvoris fl. ſalis Ammon. martial. tincta; vel eadem abſinth. eſſentia, cum eſſ. fumariae & tinctura martis cydoniata mixta, addito tantillo ſpir. ſalis Ammon. Porro eſſent. mart. ex fl. ſal. Amm. martialibus & vitriolo mart. cum ſpir. cochleariae extracta, permixtaqve eſſent. G. Ammon. cum ſp. ſalis Amm. dulci, vel vinoſo, confectae: Elixir item propr. cum ſp. ſalis dulc. & arcanum tartari liqvidum & dulce: nec non pulv. cachect. *Qvercet.* vel crocus mart. aperit. aut electuar. chalybeat. Auguſtan. vel *Sydenhamii*, cum ſpec. diacurcum. antim. diaph. martiali, & ſale abſinth. vel tartar. vitriol. vel tartariſat. aut arcan. dupl. Syrupo chalybeato cum gummi Ammon. tincturaqve rhei cum cichoraceis, ex conſilio *VVepferi*, qvi etiam diaphoreticum martis collaudat, in Comite a Dohna, & aliis qvibusdam, feliciter uſus eſt *Puerarius* in *Burneti Theſ. med. Pr. l. c. Foreſtus obſ. LI. L. XIIX.* praemiſſo oxymelitis uſu ad deterſionem, cum ſucceſſu adhibuit decoctum abſinthii & menthae, cum ſyrup. ex abſinth. mentha & mell. roſac. Poſtea ad levem purgationem potionem dedit ex decoctione myrobalan. chebul. fl. roſ. r. & abſinth. Rom. addit. colaturae ſyrup. ex infuſ. roſ. pallid. et pauco agarici trochiſcati.

XIX.

Ac optimo qvidem conſilio interdum laxantia & abſtergentia, incidendae educendaeqve pituitae convenientia, interponuntur, qvo infarctus omnis penitus tollatur. Sed caute tamen cum iis agendum, & ita moderanda eſt fluxio, ne in immodicam tranſeat, ex ipſoqve penu ſangvinis humores praeter modum emittantur, aut nimium laceſſitus ventriculus ad praematuram admiſſorum eiectionem aſſurgat, indeqve diarrhoeae, aut leienteriae oriantur. Qvare prae ceteris amariuſcula conveni-

venient, qvae abſtergendo, aperiendoqve, roboris qvid relinqunt, nimirum rhabarbarum in ſubſtantia, vel extracto, aut in elix. propriet. Qvibusdam etiam ſalutares erunt pilulae gummoſae, martiales, & tartareae, qvales fieri poſſunt ex G. Ammon. vel Galbano, in acet. ſqvill. ſolut. cum vitriolo mart. ad albed. calcin. extr. rhab. caſtor. & helleb. nigr. *V*el adhibeantur pilulae de Ammoniaco & Sagapeno *Qvercet.* benedictae, gummoſae *S. Cloſſ.* tartareae *Bontii*, *Schroederi*, & magiſtrales *Sylvii*. Qvodſi infarctus adſit inteſtinorum, tuto qvoqve, nec ſine commodo, clyſteres iniicientur remollientes & abſterſivi. Qvanta enim horum in educenda pituita vis ſit, praeter experientiam qvotidianam, inſigni inter alios exemplo eſſe poteſt Caroli V. Imperatoris Legatus qvidam, qvi (uti *Fernelius* refert) immani inteſtinorum dolore per plures annos torqvebatur, nec non tumore a dextro hypochondrio per ima ventriculi in ſiniſtrum exporrecto. Huic qvum ſexennio toto remedii genus omne tanqvam emolliendo ſcirrho adhibitum fuiſſet; iniecto tandem enemate acriori, durum ac firmum qvippiam, medio ductu pertuſum, pedis longitudine detractum eſt; qvod ille inteſtini portionem eſſe metuebat. Sed qvum repente levatus videretur, adhibito conſilio, iterum, ac tertio clyſtere prolutus eſt, rurſusqve ſimili evulſa materia continuo priſtinae eſt valetudini reſtitutus. Idem expertus eſt *Anton. Benivenius* in *Paulo*, patre ſuo, qvi morbo coeliaco male vexatus, cum diu multa, ac varia auxilia, ſed fruſtra, expertus fuiſſet, clyſtere ex ſolo lacte condito in ventrem iniecto, ac multis ſubinde ſtrigmentis depoſitis, ad priſtinam reverſus eſt ſanitatem.

XXI.

Neqve vero praetermittenda ſunt temere praeſidia externa, ſolvendo, movendoqve muco contumaciori convenientia, ex unguent. alth. comp. martiat. G. Ammon. in acet. ſtill. ſolut. aloe, ol. lil. alb. chamaemel. laurin. caſtorin. cappar. philoſoph. cornu cervi, vel tartari foetid. & ol. carminat. *Mynſ.* empl. de bacc. laur. carminat. *Sylvii*, & ſimilibus.

XXI.

Atqve haec qvidem non intermiſſo uſu ſunt uſurpanda, dum penitus mali fons extingvatur. Ut autem vires, qvae magnam

gnam ſaepe iacturam fecerunt, conſerventur, atqve intra naturae modum contineatur fluxio, opera danda, cavendumqve ſedulo, ne immodica fiat, atqve in diarrhoeam transeat. Qvare ſuus qvoqve roborantium uſus eſſe poterit, modo non ea temere adhibeantur adſtringentia, qvae humores fortius anguſtis vaſorum canalibus impingant, oſculaqve & meatus magis obturent, ut laudatus a nobis *VVepferus* ſcite admonuit *l. c.* Itaqve, exigente neceſſitate, adhiberi poſſunt fotus ex origano, mentha, thymo, pulegio, maiorana, abſinthio, meliſſa, & ſimilibus, cum maſtiche, nuce moſch. mac. caryoph. cinamom. zedoar. galang. vino incoctis: Litus ex ol. maſtich. nucismoch. menth. balſ. Peruv. liqvidamb. aqva vitae, adiectis mithridatio, vel theriaca: Emplaſtra ex tacamah. maſtiche, ſtyrace calamit. ambra, cum ol. menthae malaxatis. Vel admoveatur fermentum, aut cruſta panis adhuc calentis, cum ſucco, vel pulv. menthae, abſinthio, maſtiche, olibano, caryophyll. cinamomo & nuce myriſt. caſtor. vino generoſo, vel eius ſpiritu, madidis. *Foreſtus* cum ſucceſſu uſus eſt ol. nardin. maſtich. abſinth. & menthae, ſuccida lana exceptis. Mox & ſcutum apponi iuſſit ex ſola maſtiche, adiectis aliqvot guttulis ol. abſinthii. Poſt diemqve unum, aut alterum, theriacam exhibuit cum pauco vino adſtringente. Iuſſit qvoqve, ut ſubinde acciperetur diacydonium cum ſpeciebus, praeſertim ante cibum. Praeterea, ut confirmetur vis naturae langvidior, ſumi poterunt ſpecies aromat. roſat. diagalang. diarhod. Abb. diambr. de hiacintho, cordial. temperat. cum diaſcord. *Fracaſtor.* vel theriaca *Androm.* aut coeleſt. cum confect. alxerm. Magnam qvoqve vim & efficaciam habet aqva cinamomi cum vino, vel ſucco cydon. parat. ſola, vel cum eſſent. theriacali & caſtorei, qvibus, urgente neceſsitate, parum laudani liqvidi permiſcendum.

XXIII,

Poſtremo magna recuperandae valetudinis ſpes ſita eſt in convenienti victus vivendiqve ratione, qvae qvidem ita ineunda, ut non minus cibis boni ſucci, & aromatibus, herbisqve aperientibus & roborantibus, conditis, & potu medicato, diluente & abſtergente, qvam aëre puro, commodaqve corporis motione, ſvaviqve ſomno, & animo, perturbationibus vacuo, afflicta laboransqve natura recreetur, ac reſtituta pororum atqve meatuum libertate, ad priſtinum ſanitatis ſtatum revocetur.